

Als ik alle goede hoedanigheden van Hendrik de Waard memoreer, echtgenoot, vader, opa, gastheer, acteur, radio- en televisiebouwer, zendamateer, liefhebber van feesten en partijen, kan men haast niet geloven dat hij ook nog tijd had voor de natuurkunde. Maar voor de wereld buiten zijn gezin was hij een fysicus in de eerste plaats. En wat voor één! Een klassiek universeel fysicus, begenadigd experimentator, maar ook docent, bestuurder, auteur, redacteur van boeken en tijdschriften, geen aspect van zijn werk werd door hem verwaarloosd. Toen ik als student aankwam en hij mijn practicumassistent bleek te zijn, was hij voor mij al snel de belichaming van de fysicus die ik droomde te worden. De natuurkunde, één van de zuiverste en meest esthetische vakken en –om Hendrik zelf te citeren: één van de belangrijkste fundamenteën van onze moderne cultuur, ook van veel wat tegenwoordig 'high tech' wordt genoemd. En Hendrik wist en begreep alles, en had bovendien overal tijd voor. Zijn toewijding was grenzeloos en hij verwachtte die eigenlijk ook van zijn studenten. Hij apprecieerde het wanneer je in je eerste jaar na een corpsbal zonder geslapen te hebben op zaterdagmorgen in rokcostuum naar het practicum kwam.

Hij was niet het type van de moderne fysicus die functioneert als manager met grote, complexe machines met daarbij grote groepen medewerkers en studenten. Het liefst had hij controle over alle onderdelen van het experiment. Vroeger kon dat nog. Hendrik ontwierp en maakte zijn elektronische hulpapparatuur zelf, met die goeie, ouwe elektronenbuizen, de ECC81 en de EF90, geloof ik.

De invloed die van Hendrik uitging lag niet alleen op het inhoudelijke deel van het werk; ook de "werkcultuur" onderging zijn invloed. Ik herinner mij het moment dat Hendrik als directeur het verzamelde laboratoriumvolk toesprak -in de hal bij de Van De Graaffmachine- naar aanleiding van de invoering van de 5-daagse werkweek: niet de bedoeling om nu 2 hele dagen vrijaf te nemen, de zaterdagmorgen was er nu voor -eigenlijk net als de rest van het weekend- om ongestoord op het laboratorium te kunnen werken. Ook onze "aanvang werktijd" 's morgens ontkwam niet aan zijn aanwijzingen: de tijdstippen van naar-bed-gaan en opstaan hebben niets met elkaar te maken; Hendrik bracht dat alsvolgt in praktijk: als hij wat laat naar bed was gegaan (vanwege een feestje tot 5 uur 's nachts) kwam hij een half uur eerder op het lab dan gebruikelijk. Tekenend, en het heeft invloed gehad.

De veelheid van onderzoek dat door hem en onder zijn leiding werd uitgevoerd kan ik niet ongenoemd laten: atoom- en Röntgenfysica, kernspectroscopie als onderdeel van de kernfysica ook gedurende zijn verblijf in Zweden bij de latere Nobelprijswinnaar Kai Siegbahn, hyperfijn-interacties al heel snel na het bekend worden van het Nobelprijswinnende Mössbauer-effect, vaste-stoffysica in het bijzonder onderzoek naar de gevolgen van vreemde radioactieve atomen, o.a. geïmplanteerd met de massaseparator van Sytse Drentje. En dan mag ik niet vergeten de periode dat Hendrik de draad van het C14-onderzoek opvatte nadat Hessel de Vries was overleden. Trouwens, Hendrik was al bij het begin van dat project betrokken geraakt met zijn kennis van de kernfysische electronica. Ook na zijn pensionering bleef hij actief, namelijk met het bestuderen -samen met een Amerikaanse collega- van de magnetische eigenschappen van -Nota Bene- bacteriën. Hendrik had een grote voorliefde voor "wat anders".

Hendrik de Waard was wel eens streng, verontwaardigd of zelfs boos, maar over het grote algemeen had hij sterk sociaal gevoel. In zijn groep uitte zich dat o.a. door de zeer consequente borrel iedere week aan het eind van de vrijdag. En hij betaalde de drank zelf. Hij was een buitengewoon vriendelijk mens. En dat is hij tot het eind gebleven. De herkenning en de communicatie werd moeilijker, maar ik ontkwam er eigenlijk nooit aan te denken dat al die natuurkunde nog in dat hoofd zat, goed opgeborgen, en er alleen niet goed meer uit wou.

Ik wil graag eindigen met het vrij citeren van enkele woorden die zijn naaste collega Bert Niesen schreef bij het afscheid van de toen 80-jarige Hendrik als hoofdredacteur van zijn vaktijdschrift, enkele woorden die ik nu helaas in de verleden tijd moet brengen: "he was fun and we loved him, a lot".